

(سه جلد در یک جلد)

تاریخ مطبوعات و ادبیات ایران در دوره مشروطیت (جلد ۱)

تألیف: پروفیسور ادوارد براون
مستشرق شہر انگلیسی

ترجمہ و تحشیہ و تعلیقات تاریخی و ادبی
بہ قلم: محمد عباسی

ذخای

تہران - ۱۳۸۶

یادداشت ناشر

ادوارد براون (E. G. Browne) مستشرق و طبیب نام‌آور انگلیسی (۱۷۶۲ تا ۱۹۲۶) از علاقه‌مندان به تاریخ و ادبیات مشرق زمین مخصوصاً ایران بوده است.

وی در سال ۱۸۷۷ به آموختن زبان ترکی و فارسی و عربی پرداخت که ضمن آن مجذوب زبان و ادبیات فارسی گردید. او که در سال ۱۸۸۷ موفق به دریافت درجه دکتری در طب شد، همه اوقات فراغت خود را صرف مطالعه کتب تاریخی و ادبی زبان فارسی می‌کرد. و در پی این علاقه‌مندی سفری نیز به ایران کرد و یک سال (در ۱۸۸۷ و ۱۸۸۸) در ایران ماند. پس از مراجعت به انگلستان مدرّس زبان فارسی در دانشگاه کمبریج شد و تا پایان عمر در این سمت باقی ماند.

می‌بینیم که قسمت اعظم عمر این دانشمند ارزشمند صرف شناساندن ایران و خدمت به زبان و ادبیات فارسی و تاریخ ایران شده است و در این راه آثار گوناگون و گرانبه‌تری نیز از خود برجای گذاشته است که از اهم آنها می‌توان یک سال در میان ایرانیان را نام برد که در سال ۱۸۹۳ منتشر کرده است. اثر دیگر او چهار مجلد تاریخ ادبی ایران است که جلد اول آن در سال ۱۹۰۲ و جلد دوم در ۱۹۰۶ منتشر شد و تا سال ۱۹۲۴ غالب اوقات او صرف این تألیف فحیم شده است. از کتاب‌های فارسی که توسط ادوارد براون به انگلیسی ترجمه شده است می‌توان از چهارمقاله نظامی عروضی، تاریخ طبرستان و نیز متون تذکرة الاولیا از عطار و تذکرة الشعراء دولتشاه و لباب‌الالباب عوفی نام برد.

ملاحظه می‌شود که این دانشمند ایران دوست تمام عمر خود را صرف ادبیات ایران کرده و آثاری که از خود برجای نهاده درباره ایران است. ولی در طول عمر پربار خود فقط یک سال در ایران گذرانده، لذا بسیاری از اسناد و مآخذ که درباره تاریخ ادبی و

سیاسی ایران به دست او می‌رسیده نمی‌توانسته دربارهٔ صحت و سقم آنها تحقیق عمیق داشته باشد، مخصوصاً دربارهٔ مطبوعات گوناگون بعد از مشروطیت و همچنین مذاهبی که متأسفانه در دورهٔ قاجاریه در ایران بروز کرد نتوانسته قضاوت صحیح نماید و فقط مسموعات و خوانده‌های او در آثارش ضبط شده است که خوانندهٔ ایرانی البته در بررسی خود این نکته را درمی‌یابد و چشم بسته و بدون تحقیق لازم آنها را نخواهد پذیرفت.

مخصوصاً توصیه می‌کنیم در مطالعهٔ تاریخ مطبوعات و ادبیات در دورهٔ مشروطیت که موضوع کتاب حاضر است این نکته را ملحوظ نظر داشته باشند.

مهدی علمی

فهرست تصاویر

جلد نخست

۱۵	پرفسور ادوارد براون مؤلف این کتاب
۸۳	شیخ محمد عبده و میرزا باقر یونانی
۹۷	اشرف شاعر آزادی خواه و ملی ایران
۱۲۵	دهخدا و دانش
۱۵۱	لاهوری
۱۵۷	حاجی صمدخان شجاع الدوله
۱۸۱	عارف بزرگترین شاعر آزادی خواه و وطن پرست ایرانی
۱۹۳	ملک الشعرا بهار
۲۳۵	پورداد
۲۶۳	مرحوم عشقی
۲۸۱	پروین اعتصامی
۳۰۵	آقای آقا سید جمال الدین اصفهانی واعظ شهیر صدر مشروطیت
۳۰۵	میرزا آقاخان کرمانی
۳۲۳	مرحوم فرخی یزدی

جلد دوم

۳۴۵	ادوارد براون در لباس عشایر جنوب ایران
۳۶۱	ملکم خان، نویسنده قانون

۳۷۳	از روحانیون آزادیخواه صدر مشروطیت.....
۳۸۵	از کاریکاتورهای سیاسی مطبوعات صدر مشروطه
	میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل بزرگترین نویسنده و آزادیخواه و شهید راه آزادی و
۳۹۷	استقلال ایران.....
۳۹۹	از مجله ملانصرالدین چاپ قفقازیه
	صوراسرافیل (به قلم میرزا جهانگیرخان و میرزا قاسم خان تبریزی و میرزا
۴۲۳	علی اکبرخان دهخدا نوشته می شد).....
۴۳۳	از مطبوعات فارسی صدر مشروطه (عشق آباد - ترکستان)
۴۴۷	از کاریکاتورهای سیاسی مطبوعات صدر مشروطه
۴۵۷	شب نامه (نوامبر هزار و نهصد و شش میلادی)
۴۷۱	احترام به نو عروس (از مجله ملانصرالدین چاپ قفقازیه).....
۴۷۹	از مجله (ملانصرالدین)
۴۸۷	از مجله ملانصرالدین چاپ قفقازیه
۴۹۹	از مجله ملانصرالدین - چاپ قفقازیه)
۵۰۷	از مجله ملانصرالدین - چاپ قفقازیه.....
۵۱۵	روزنامه تبریز (به فرانسه و فارسی).....
۵۲۱	از کاریکاتورهای سیاسی مطبوعات صدر مشروطه
۵۲۷	از مجله ملانصرالدین (چاپ قفقازیه).....
۵۳۳	روزنامه خلاصه الحوادث (چاپ تهران)
۵۴۱	از مجله ملانصرالدین (چاپ قفقازیه).....
۵۴۷	محمدعلیشاه مخلوع (از مجله ملانصرالدین - چاپ قفقازیه)
۵۵۳	از مجله ملانصرالدین (چاپ قفقازیه).....
۵۵۹	روزنامه ایران (۱۳۱۲ هجری قمری)
۵۶۷	روزنامه های صدر مشروطیت.....
۵۹۳	از کاریکاتورهای سیاسی مطبوعات صدر مشروطیه.....
۶۰۳	روزنامه شرافت (چاپ تهران).....

فهرست

جلد ۱

۱۳	ادبیات مشروطیت
۱۷	تذکر مترجم
۱۷	تاریخ ادبیات مشروطیت ایران
۱۷	ارزش ادبی این کتاب
۱۹	تقویم التواریخ وقایع انقلاب مشروطیت
۱۹	تاریخ مطبوعات ایران
۲۱	ادوارد براون
۵۱	تمنای مخصوص از قارئین ایرانی
۵۵	انقلاب ادبی
۵۹	شعرای بزرگ دیگر
۶۳	تأثیرات شعر در تربیت ملل
۶۵	شاعری و شعرا
۷۷	اشعار وطنی و انقلابی در ترکیه عثمانی
۸۱	خاتمه
۹۶	اشرف الدین
۱۲۶	یاد آرز شمع مرده یاد آرا
۱۸۸	عارف و سپهدار

۲۰۰	این اشعار هنگامی که کتاب به چاپ رفته بود به دست ما رسید
۲۱۳	(از جُنگ بهار)
۲۲۶	زبان حال شاه مخلوع
۲۳۶	شعرهای پورداود
۲۴۰	چامه دیگر در فروزه پارسی
۲۴۱	نوای بومی
۲۴۳	اندر پرستش
۲۴۵	اشعار جعفرنامه تبریزی
۲۴۹	قطعه احتکاریه
۲۶۲	عشقی
۲۸۲	پروین
۲۸۹	صاعقه ما، ستم اغنیاست
۳۰۶	میرزا آقاخان کرمانی
۳۰۶	در تأسف بر اوضاع حالیه گوید:
۳۱۷	در مقام شرح حال گوید
۳۲۲	فرخی
۳۲۶	پایان عمر و سرانجام زندگی شاعر آزادیخواه
۳۴۰	خاتمه
۳۴۰	نظیره به قصیده خاقانی از حسین دانش اصفهانی
۳۴۱	هدیه سال: «ایران ایچون»
۳۴۱	«دبیریه» (اشعار دبیرالممالک)

جلد ۲

۳۴۷	مقدمه مترجم
۳۴۷	تقویم التواریخ انقلاب مشروطیت
۳۴۷	تاریخ مطبوعات ایران

تقویم التواریخ مشروطیت یا تاریخ انقلاب مشروطه ایران برحسب وقوع حوادث	
تاریخ	۳۵۱
تاریخ بیداری ایرانیان	۳۵۲
بحث در سیستم حکومت ایران	۳۵۳
مقدمات پیدایش آزادی (۱۸۴۸)	۳۵۵
امیرکبیر پیشرو نهضت مشروطیت	۳۵۶
استبداد کبیر و استبداد صغیر	۳۵۶
پنج دوره کشمکش مشروطه	۳۵۷
مقدمات انقلاب مشروطه	۳۵۹
تبلیغات و عملیات	۳۵۹
فعالیت های سید جمال	۳۶۰
«قانون» ملکم خان	۳۶۰
شورش برضد امتیاز تنباکو	۳۶۲
هجرت صغری	۳۶۳
مراجعت مهاجرین	۳۶۳
زنده باد ملت ایران!	۳۶۳
هجرت کبری	۳۶۵
تسلیم شدن مظفرالدین شاه، فتح ملی، جشن ملی	۳۶۵
نخستین دوره مشروطیت	۳۶۷
وقایع ۱۹۰۷ = (۱۳۲۵ هجری قمری = ۱۲۸۶ هجری شمسی)	۳۶۸
۱۹۰۸ = (۱۳۲۶ هجری قمری)	۳۷۰
استبداد صغیر	۳۷۲
وقایع ۱۹۰۹ = (۱۳۲۷ هجری قمری = ۱۲۸۸ هجری شمسی)	۳۷۵
دوره دوم مشروطیت (مشروطه ثانی)	۳۷۸
وقایع ۱۹۱۰ میلادی = (۱۲۸۹ هجری شمسی = ۱۳۲۸ هجری قمری)	۳۸۳
هزار و نهصد و یازده میلادی (هزار و دویست و نود هجری شمسی = هزار و سیصد	

۳۹۵	و بیست و نه و سی هجری قمری).....
۴۱۷	تاریخ مطبوعات ایران.....
۴۱۹	مقدمه مترجم.....
۴۲۷	اهمیت و نفوذ عظیم ملانصرالدین.....
۴۲۹	تاریخ مطبوعات ایران.....
۴۲۹	فهرست روزنامه‌های ایرانی.....
۴۳۸	دیباچه.....
۴۳۸	تاریخ مطابع در ایران.....
۴۳۹	ایرانیان فن چاپ را در مسکو و پترزبورگ آموختند.....
۴۴۰	کتاب‌هایی که در اوایل به طبع رسیده.....
۴۴۱	یک نکته شایان توجه در تاریخ مطابع ایران.....
۴۴۲	روزنامه‌های اولیه ایران.....
۴۴۲	امیرکبیر بانی روزنامه به سبک کنونی.....
۴۴۴	روزنامه دولت علیه ایران.....
۴۴۵	بنای دارالفنون مقارن پیدایش نخستین روزنامه.....
۴۴۵	روزنامه ملتی در مقابل روزنامه دولتی.....
۴۴۵	شهرستان‌هایی که نخستین بار در آنها روزنامه انتشار یافت.....
۴۴۶	خلاصه الحوادث نخستین روزنامه یومیه ایرانی.....
۴۴۶	نخستین روزنامه‌های ایرانی بعد از اعلان مشروطیت.....
۴۴۸	اولین روزنامه‌های علمی در ایران.....
۴۴۹	نخستین مجله علمی ایران.....
۴۴۹	مجلات علمی، ادبی اخلاقی، مذهبی.....
۴۵۰	نخستین مطبوعات انتقادی فکاهی.....
۴۵۰	مطبوعات انتقادی استهزایی در دوره مشروطیت.....
۴۵۱	پیدایش مطبوعات مصور در ایران.....
۴۵۱	نخستین مطبوعات ایرانی که به زبان‌های بیگانه انتشار یافته.....

۴۵۲	اولین روزنامه‌ای که در ایران از طرف زنان منتشر شده.
۴۵۲	تاریخ آزادی مطبوعات
۴۵۲	مطبوعات ایرانی در خارج از ایران
۴۵۴	قانون
۴۵۶	پیدایش شب‌نامه در مطبوعات ایران
۴۵۸	شب‌نامه‌های شاهسون لسان‌الغیب غیرت
۴۵۸	کتب انقلابی
۴۵۹	قانون، ثریا و پرورش
۴۶۰	گرفتاری انگلستان در جنگ بوبر و اعتلای مطبوعات ایران
۴۶۰	توسعه مطبوعات موجبات ترقی و تکامل افکار عمومی را فراهم آورد.
۴۶۱	تحقیق انتقادی در سبک و ارزش روزنامه‌ها
۴۶۱	مطبوعات فکاهی و انتقادی
۴۶۱	چنته پابره‌نه و اهمیت خاص آن
۴۶۱	اختر و حبل‌المتین
۴۶۲	بهترین نامه‌های مصور ایرانی
۴۶۲	روزنامه‌های ادبی
۴۶۲	قطر سه نامه ارتجاعی
۴۶۳	بیداری سیاسی علمای روحانی
۴۶۳	خصوصیات خط و طبع مطبوعات
۴۶۴	اوج اعتلای روزنامه‌های ایرانی و تعداد آن‌ها
۴۶۷	ورقی از دفتر تاریخ مطبوعات ایرانی و فارسی

جلد ۳

۶۱۵	بقیه ورقی از دفتر تاریخ مطبوعات ایرانی و فارسی
۶۶۱	نفوذ تجدد در مطبوعات ایرانی غیر از مجله‌ها و روزنامه‌ها
	۱- لیست کتاب‌های تألیف و تنظیم شده به وسیلهٔ معلمان قدیمی و جدید مدرسه

دارالفنون ۶۶۴

II- فهرست کتاب‌های منتشره توسط معلمان مدرسه سیاسی ۶۶۶

III- فهرست کتاب‌های تألیف و تصنیف معلمان قدیم و جدید مدرسه نظامی ۶۶۶

IV- کتاب‌های متفرقه ترجمه و تألیف ۶۶۶

V- کتبی که محمدحسن خان اعتمادالسلطنه مراغه‌ای تألیف کرده است ۶۷۱

www.ketab.ir